

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI
KINDRALSTAABI WALITSUSE WÄLJAANNE.

Üksiknumber 10 mk.

Ilmub kaks korda
kuus ühes kuu-
lisaga.

№ 7.

Esmaspäeval, 16. aprillil 1923.

V aastakäik.

S i s u : A. Normak: Lennuwäe ärakasutamine kultuurilisteks otstarweteks rahuajal. — P. E.: Sõjawäe korralik warustamine kui tähtis tegur lahingu otsustamisel. — J. Lutsar: Inglise tankwägede organisatsioon. — Tankid Prantsuse sõjawäes. — L. Wahter: Rahatrahwid meie sõjawäes distsiplinaar-karistusena. — Üleskutse. — Mõndasugust.

Lennuwäe ärakasutamine kultuurilisteks otstarweteks rahuajal

Wõitlusega Wahemere pärast algab ajalugu.

Ameerika segas ennast ilmasõtta ülewõimu pärast Atlandi ookeanil. Juba pärast esimesi lende ü'e ookeani oli selge, et tulewikus riikide ülewõim sääl mitte ainult dreadnoughtidest ja weelustest paatidest ei olene. Mere- ja lennuwägi on omas tegewuses lähedalt seotud.

Suurriigid teawad, missugune tihe side on ookeanide üle walitsewa merewäe ja kaubaturgude muretsemise wahel. Silmas pidades suurriikide lennuwägede osawõtmist ja saawutusi ilmasõjas, on selge, et tulewikus mõni suurriik teatawat maaala, kanaali, wäina j. n. e. waewalt oma mõju all suudab pidada, kui ta nende üle ulatawat õhumerd ei walitse.

Wõitlus õhumere poliitilise ja majanduslise walitsemise pärast pimestab samal ajal kultuurilisi püüdeid, mis õhu üle walitsemise poole sihitud ja mida õhuwahenditega wõimalik oleks saawutada. On arusaadaw, et raske soomuskaitse ja relwastus sugugi soodsad ei ole nende sihtide teostamiseks, mis lennuaparaadiga kätte wõib saada.

Juba siis, kui Bleriot oma lendmasinal 25. juulil 1909 a esimest korda Calais's üles tõustes 37 minuti järele Douvres'i lähedal maandus, kirjutas „Matin“ ja kogu ajakirjandus: „Inglismaa ei asu enam saartel“.

Kas õhuühendus tulewikus niisuguse kuju omandab, nagu see praegu suuremal osal inimkonnast mõttes mõlgub, on küsitaw. Meie oleme

maiste waadetega weel liig seotud. Mõiste „ühendus“ tuletab meie aja publikumile alati rohkem meelde raudteeweduri, aurulaewa ja muude sarnaste liikumishendite ütesandeid. Arwamine, et lennuk tulewikus meieaegsetele ühendusabinõudele, nagu raudtee, laewad, autod j. n. e., samasuguseks wõistlejaks saab, nagu seda wanal ajal raudrööbastel liikuw aurukatel traditsioonilisele postitõllale ja tagasihoidlikule jalgsi rändajale oli, on igatahes enneaegne, ja pooleks aastasajaks wõib need kartused kindlasti eemale tõrjuda. Lendmasin ja õhulaew kõrwaldawad teiste liikumishendite puudused ja wõimaldawad uusi wäljawaateid, mille elluwõimine endiste, rataste päälle ehitatud abinõudega wõimata oli. Siiski ei wõiks lendmasinad, näiteks, praegu weel õõsisele kiirrongile kuidagi wõistlejaks saada.

Maades, kus tihe teewõrk olemas, ei ole posti- ja kaubaweos põhjalikke muudatusi oodata. Ainult osa nimetatud ülesannetest jääks lennu- teede korraldada. Nimelt on ilmasõja ajal säde- telegraafi, traadita telefoni ja kõwendatud telefoni tehnika niiwõrd kõrgele arenemisastmele jõudnud, et suur osa lootusi ja kawatsusi, mis warem lennuaparaadiga seotud, nüüd temast kõr- wale jääwad. Kuid see ei luba weel lendmasina tähtsust ja wõimisi eitada. Mõned r huaegsed ülesanded, mis lendmasinat kui päästjat oota- wad, teeniwad küllalt suurt tähelepanu. Siia kuuluwad lennud laialdastel maaaladel, kus teede- wõrk puudulik, ehk suureulatusega weepindade kohal. Üldse peab tähendama, et maadest üle-

lendamise väljawaated tulewikus kõige soodsamalt sääal arenewad, kus üksteisest kaugel asuwad üksikud suuremad punktid muul wiisil halwasti ühenduses on.

Praegused üksikud üle ookeani lennud kui rekordid kujunewad korralikuks ühenduseks, nii kuidas praegused rekordid edaspidi normaalseks nähtuseks saawad. Sarnasest põhimõttest välja minnes ei ole sugugi raske tulewiku katet weidi kergitada. Maandumisteta lennu kestwuse ilma rekord ulatab üle öö-päewa, kiiruse rekord tunnis ulatab 378 klm-ni. Seega awaneb võimalus Kesk-Euroopast maandumata New-York'i ehk Irkutski lennata. Peab tähendama, et üle suurte weekogude lendamisel õhulaewad (dirigeable'id) hi gla lendmasinate eel käiwad. Ka esimese ilma maandumata lennu ümber maakera peab nähtawasti esmalt õhulaew toime panema. Kiiruse küsimuses jääb lendmasin wõtjaks.

Tagasi tulles lendmasina kasutamise juure kõige lähemas tulewikus kultuurilisteks otstarweteks, nimelt teaduslikkude ülesannete lahendamisel, tuleks järgmist öelda.

Täieliku pöörde toob lendmasin maamöödu ja kaardiwalmistamise töös, tehes topograafilisi üleswõtteid, mille põhjal kergelt kõige täielikumaid kaarte võib walmistada. Kui suured ülesanded sel alal õhufotograafial on täita, võib sellest järeldada, et senini üldse kõigest maapinnast alles wäike osa täpikäält ära on mõõdetud. Niimetatud põhjused teewad lendmasina tähtsaks teguriiks linnade plaanide, maa ja teede kaartide walmistamisel. Õhupilt on edaspidi aluseks maa- ja meriteede ning kanaalide projekteerimisel. Ka jõesängide, liiwaseljandikkude ja merekallaste muudausi mõõna ja tõusu mõjul tähendab ta üles, mil tegelik tähtsus: näiteks sadamate ehitamise juures. Nende ülesannete täitmisel võib lendmasin kino-aparaate tarwitada.

Suurte ülesannete täitmist võib lendmasinalt loota ilmakuulutamise teenistuses ja aeroloogilistes uurimistes. Iseäranis suur kasu võib lendmasin siis tuua, kui praeguse põletisaine, bensiini, asemele mõni teine aine astub, mis mootorile ilma õhu seguta kütteinaks võib olla. Astronoomia võib lendmasina abil, mis fotokameraga warustatud, ka sääal oma waatlusi toimetada, kus see tänini wõimata oli. Wõtame näiteks päikesewarjutuse üleswõtted päälpool pilwi siis, kui taewas udune ehk pilwis.

Kasulikult võib lendmasinat polaaruurimistel tarwitada ja nimelt kui ainukest liikumishendit, mil ei tarwitse end lasta jäädega edasi wiia. Kõik polaaruurimised wiiakse edaspidi läbi pää-

asjalikult suwel, kus päewawalgus pikemalt kestab ja meteoroloogilised tingimused iseäranis soodsad. Ka jääolude selgitamiseks laewasõidu otstarbel on lennumasinal tema kiiruse tõttu kõige soodsamad tingimused.

Õhuüleswõtteid võib ka arkeoloog oma ekspeditsioonidel tarwitada, kui waja saada üldist pilti wanadest kultuurpunktidest, kus wäljakawamisi tarwis ette wõtta. Lendude ettewõtmine tähtsate arkeoloogiliste mälestusmärkide waatlemiseks aja lühendamise eesmärgiga pikkade reisi asemele eesliil ehk kaamelil on idas ja lõunas, nagu Egüptuses, Palestiinas ja Indias, kus ilmad pikemaajalisi lence wõimaldawad ja kus maastik maandumise kohtadest rikas, suure tähtsusega.

Kiiret diplomaatide, kullerite, esitajate, reporterite kohaletoiimetamist poliitiliselt ehk majandusliliselt tähtsatele konwerentsidele ja nõupidamistele võib toimetada lendmasinatel, kus kõik reisiija mõnusus nõuded täidetud ja kus ümberistumisi ja bagaashi kontrolli ette ei tule.

Kaubandusliste operatsioonide läbiwiimisel saawad turu oma kätte need ettewõtjad, kes muretsewad kiirelt kaupade reklaamid ja proowid turudele, mis weel wabad. Lendmasinal saadakse allkirjad kaubandusliste lepingutele, mille sisu traaditeel kindlaks tehtud. Osalt võib konkurentsi maha suruda kiire kaupade kohaletoiimetamisega nõutud kohal ja ajal. Börseoperatsioonide toimetamisel võib kommersant isiklikult ilmudes ehk lendmasinaga dokumente kohale toimetades päewa jooksul mitme riigi päälinna börsed ja pangad läbi käia ja kasulikkude börsoperatsioonidega walmis saada.

Turistid tarwitawad tulewikus kõrgete mägede waatlemisel alati masinat, kusjuures temast määraudteedele wäljaspool wõistlust seisew konkurent tekib, iseäranis sääal, kus maandumise tingimused mägedel hääd juhtuwad olema.

Lendmasin võib sideteenistuses weel järgmisi kohuseid täita. Tema võib mõne minuti jooksul ühenduse loomiseks sidekaablid maha panna. Muidugi võib sarnane side ainult ajutine olla ning sarnast sideliinide ehituse wiisi kui ajutist abinõu tarwitada.

Juhtumistel, kui suured metsade ehk rabade tulekahjud keskkochti ähwardawad ning korralikud teed kaitseabinõude kohaletoiimetamiseks puuduwad, võib tulekahjusid lendmasinatelt mahapillutawate kustutuspommide abil osalt ehk täielikult likwideerida.

Kui mõnda maad katkud ehk külgehakkawad haigused ja taudid laastawad (näiteks Wenemaal),

wõivad lendmasinatel kohale ilmunud arstid õhuteel toodud arstirohtude tagawaradega kui oode- tud päästjad haädeks awitajateks olla. Üksikutel juhtumistel võib haigeid, kes arsti-spetsialisti abi tarwitawad, lendmasinal wastawatesse haigemaja- desse rawitsusele toimetada.

Kõigil juhtumistel, kus lendmasin^m seltskon- nale häid teeneid pakub, võib loomulikult endist sõjalendmasinat kasutada. Üksikutel juhtumistel ei tule teda isegi wäliselt ümber ehitada. Mui- dugi ei saa kerget kahestmelist luurelennukit 6—7 liikmelisele perekonnale reisisalongiks üm- ber ehitada.

Ülewalpool toodud näited kinnitawad, et lend- masina tulewik mitte ainult lihtsas inimeste we-

damises ei seisa. Kuid kõik see nõuab, et len- nukit ja lendurit usaldataks. Praegu waadatakse kahjuks weel lendmasina kui kaelamurdwa ob- jekti pääle. Et sarnasest ekslikust arwamisest wabaneda, tuleb lendmasinat rahwale igal wõi- malusel rohkem tutvustada, tuleb organiseerida lende rahwa ees, kus osawad lendurid wigurlen- dude ja laskumiste abil kindlaks teewad, et lend- masin neid surmasõlmi ja ületiiwa pöördeid wälja kannatab. Iga niisuguse tutvustamise jä- rele kaswab rahwa keskel nende arw, kes teisel- kolmandal päewal lennuki kupeesse sõanda- wad astuda, et esimest lendu, näiteks Tallinnast Tartu, ette wõtta.

A. Normak.

Sõjawäe korralliku warustamise tähtsus lahingu otsustamisel.

Wõitluse edu oleneb sõjawäe arwulisest suu- rusest, selle juhtimisest, ettevalmistamisest, mee- leolust ja korrallikust warustamisest. Arwuline ülekaal wastasest, osaw juhtimine ja ettevalmis- tus ei wõi saawutada iialgi soowitawaid tagajärgi, kui sõjawäe meeleolu on rõhutud, mis enamail juhtumistel tingitud puudulikust warustamisest. Toit ja riie on kaks asja, mis sõduri meeleolu loob, temale jõudu ja soojust annab.

Üle saja aasta tagasi tunnustasid sõjawäe as- jatundjad sõjawäe toitmise ja riietega warusta- mise kõge suuremaks kunstiks, ja tegelikkus on näidanud, et sellest kunstist ka terve sõjakäigu saatus oleneb. Jälgides ajaloo sündmusi, leiame palju niisuguseid juhtumisi, kus lahingu kaotuse põhjuseks oli mitte korralliku ettevalmistuse ehk juhtimise puudus, waid puudulik sõjawäe warus- tamine. Nõnda sai Rootsi kuningas Kaarel XII oma wäega ja Napoleoni poolmiljoniline sõja- wägi pääasjalikult lüüa sellepärast, et sõjakäigul toit ja riidewarustus otsa lõppes ja seda kuskilt juure saada ei olnud. Suure ilmasõja kohta, mis 1914 aastal lahti puhkes, on sõjawäe asjatundjad palju kirjutanud ja arwamisi awaldanud. Wene riigi kaotust selles hiiglawõitluses põhjendatakse suuremalt jaolt enamlise liikumisega, mis wäe- rinnale tungis, sõdurite keskel maad wõttis ning paanilist põgenemist wäerinnalt sünnitas. Tõele au andes, võib seda ka põhjendatuks lugeda, kuid tuleb silmas pidada, et mitte enamline idee, waid enamlaste lubadused, mis nad sõduritele andsid, Wene sõjawäe taganemisele wiisid. Usk- lik Wene sõdur oli Jumala, keisri ja isamaa ar-

mastuse waimus üles kaswatatud, kes poliitikat ei tundnud, kuid tundis külma ja nälga, mille tagajärjel igatsus kodu järele tõusis, kus soe toit ja weel soojem ahjupäälne. See asjaolu andis temale tõuke tundmatu enamlise woofuga kaasa minna ja wäerinnalt põgeneda.

Wäerinnal püüti Wene sõjawäge esimestel sõja-aastatel korrallikult warustada, ja see wiidi ka rahuloldawalt läbi. Wiimastel aastatel aga muutusid asjaolud sõdurite warustamise suhtes; majanduslised organisatsioonid, kelle hooleks oli sõjawäe warustamine, ei suutnud oma ülesannet täita. Nii tulid mõnes wäeosas sagedased juhtu- mised ette, kus pääle külmanud leiwatüki ja läätsepupi, mis kõlbmatu kondilise lihaga keede- tud, muud lisa juure ei tulnudki, ehk küll juure- pääs kuigi raske ei olnud ja hää tahtmise juures toidutagawarasid juure oleks wõidud tuua. La- hingu eelpäewal olid aga alati suured muudatu- sed: toodi kaitsekraawi wärsket leiba ja raswast herne-wõi kapsasuppi, õhtuks riisipudru. Sel- lega taheti tasa teha, mis warem andmata jää- nud, ja ühepäewase hää toitmisega sõduris suurt jõudu, meeleolu ja wahwust luua. Kui lahing möödus, kordus jälle wana lugu, kus kõlbmata toiduaineid wälja anti, neist sööki keedeti ja seda suure hiijaksjäämisega kohale toodi; näit. pidi õhtusöök kella 6 ajal toodama, kuid jõudis hari- likult kell 3—4 hommikul päralé. Riidewarustu- sega ei olnud asi parem: wäeosa sõdurid käisid talwel suwarietes, saapad katkised, pesu räba- lane, kuna ümberwahetamist harwa ette wõeti, ehk küll ladudes suured riidewarustuse taga-

warad seisid. Kõige selle tagajärjel kaswas haigete % suuresti, rõhutatud meeleolu sõdurite keskel wõttis maad, ja igatsus rahu järele kaswas, et lahti saada külmast ja näljast. Tõelisi põhjusi ei püüdnud keegi sõdurile ära seletada; kuigi need põhjused salajased oleks olnud, oleks pidanud sõduritele wähegi lootust andma toidu paranemiseks ja riiete uuendamiseks. Sõdurite keskel hakkas maad wõtma arwamine, et „toit ja warustus maha müüakse“ ja äraandmisega tegemist on. Kogemata kombel teada saades, et suurtükikuulid suurtüki sisse ei mahu, — sünnitas see kartust ja ärewust hingusse minna. Niisugune ük-kõikne hoolitsemine sõjawäe warustuse eest wäerinnal ei wõi kunagi soowitawaid tagajärgi anda. Mis wõib poolkülmanud ja nälginud sõdur wäerinnal korda saata?

Kui tagasi waadata wäikese Eesti sõjariistus wõitluse pääle enamlastega ja Landeswehriiga oma iseseiswuse ja olemasolemise eest, siis wõib näha, missugust suurt tööd ja jõupingutust nõudis see sõda majanduslistelt organisatsioonidelt sõdurite warustamise alal. Waewatud ja wintsutatud suure ilm-sõja, Saksa okupatsiooni ja enamlaste bandede läbi — oli meie rahwal oma sõjawäe organiseerimine, toitmine ja riietega warustamine üks raskematest ülesannetest. Maa oli nende wõimukandjate poolt niiwõrd laastatud, et sõjawäe majanduslistel organisatsioonidel raske oli toidu- ja riidewarustust koguda ja seda wäerinnale saata. Samuti oli suureks takistuseks ka asjaolu, et põllumehed, tundmata tulewiku pärast, oma wilja peidukohast wälja ei toonud, sõjawäele ei annud ega müünud, tundes umbusaldust Eesti riigi raha wastu. Jäi ainuke wäljapääsutee, mis ka tarwitusele wõeti, s. o. rekwiisatsioon. Sellekohaste komisjonide poolt rekwiireeriti kõik sõjawäele tarwisminewad asjad,

„Ühistöö“ organisatsioonide poolt walmistati warustust, põllumeestele tehti kohuseks tarwilisel arwul toiduaineid ja riidewarustust kokku tuua, mis osa põllupidajate poolt weel tänapäewani täitmata, nii et neilt nüüd waheraha sunniteel sisse nõutakse. Asjad hakkasid tublisti paranema, kui korda läks wäljamaalt sõduritele riideid ja kodumaal mittedaadawaid toiduaineid muretseda. Pruugitud riided, mis esialgul anti, wõeti arusaajate sõdurite poolt ilma nurinata wastu. Kõigil oli arusaamine riigi seisukorrast ja wõimaliku kaotuse tagajärgedest.

Nüüd oleme jõudnud rahujalale, mis ligi 3 aastat juba kestnud Sõja ajal ei olnud mingisugust walikut riiete ja toidu otstarbekohasuses. Majandusliste organisatsioonide pääl lasub weel praegugi raske ülesanne: läbi waadata ja järele katsuda, kas sõjawäe warustus, mis juure muretsetakse wõi endised tagawarad, oma otstarbele wastab. Kas on wõimalik kiire mobilisatsiooni korral sõjawäge korralikult riidesse panna ja tarwilikku toitu anda? Kuidas on lugu warustuse kiire kätt-toimetamisega? Diwiisi intendantuuride juures on praegu olemas ainult toitlusladud, kuna muud wäga tarwilikud ladud puuduwad. Sõjaministeeriumi eelarwet kärbitakse küll suuresti, kuid kas on seeläbi meie riigi julgeolek kindlustatud?

Kärpijad peaksid ajaloo kogemusi arwesse wõtma ja meeles pidama, et riigi julgeolek on ainult siis kindlustatud, kui tal tarwilisel määral sõjalist warustust on, et meie sõjawägi, kellel, wõib olla, weel oma isamaad kaitsta tuleb, sõja korral külma ja nälga ei peaks kannatama, sest kõige tugewam wastane on just külm ja nälg, mis sõjawäe maha wõib murda.

P. E.

Inglise tankwägede organisatsioon.

Iseäranis suurt rõhku panewad inglased tankwägede organisatsiooni pääle, seejuures mitte unustades ka tankide arenemist. See on täiesti arusaadaw, sest isegi kõige parem wäeos ei suuda halwa organisatsiooni juures lahingus iialgi soowitawaid tagajärgi anda. Inglaste töö edeneb sel alal hästi, sest juhtiwail kohtadel seisawad sääl asjatundjad ja lahingutes wilunud mehed. Praegusel ajal on neil juba uus organisatsioon ellu wiidud, mis lühidalt järgmist kujutab.

Kõik tankwäe osad alluwad wägede ülemjuhatajale, kes neid armeede wahel ära jaotab, silmas pidades nende wajadust. Armeed juhatajad jaotawad saadud tankid juba oma äranägemise järele endile alluwate wäeosade wahel. Ülemjuhataja staabi juures on niinimetatud tankwäeosade ülem oma tehnilise abiga. Mõlemad isikud on ülemjuhatajale otsekohesteks abilisteks tankide alal. Tankidel, mis ülemjuhataja reservis seisawad, on oma ülem. Iga armeed staabi juures on tankide grupi ülem tehnilise abiga.

Tankide grupp koosneb 2 ehk 3 brigaadist. Brigaadi koosseis: a) staap, b) sidekompanii, c) transportkompanii (4 rühma), d) varustuskompanii (4 rühma, rühmas 3 jagu, igas jaos 2 masinat), e) 4 tank-bataljoni. Bataljon seisab koos staabist ja 3 kompaniist (48 tanki). Kompaniis on 4 rühma, rühmas 2 jagu, jaos 2 tanki.

Bataljoni ülemaks on kolonel-leitnant, tema abiks maior, adjutant abiga, materjalide ülem (kapten) ja waatleja (kapten). Kompanii ülemaks on maior, abiks kapten, materjalide ülem ja waatleja — mõlemad leitnandid. Rühmaülemaks on kapten, jaoulemaks — leitnant (wanem ehk noorem). Bataljoni koosseis (48 tanki) on liig suur, missugune asjaolu tema, kui wäeosa, painduwust nõrgendab. Inglased omas määrustikus juhiwad ka selle pääle tähelepanu. Määrustik tuletab meelde, et tehniliselt on wõimata alati kõigi tankide lahinguwalmisolek. Tuleb arwesse wõtta teatud protsent tankisid, mis remondis wiibiwad. Kui see arw maha arwata, jääb bataljonis niisugune arw tankisid weel järele, mis suudab oma ülesandeid lahingwäljal edukalt täita. Kõik wäiksemad remondid teewad wäeosad (bataljon, kompanii) ise. Tankid, mis suuremat remonti nõuawad, saadetakse baasi.

Inglise sõjawaes on praegusel ajal tarwitusel pääasjalikult 2 tüüpi tankisid:

„Mark V“ kaalub 30,5 t., tanki pikkus 8,23 mtr., laius 2,64 mtr., kiirus 8 klm. tunnis, keskmine kiirus wäljal 4,5—5 klm. tunnis; warustatud ühe 75 mm. suurtükiga ja 5 kuulipildujaga, süsteem „Hotchkiss“. Tanki meeskond 8 inimest. Tegewuse raioon 32 klm. Kaewik, mis umbes 2,5 mtr. lai, ei takista edasitungi. Pääseb üle wertikaaltakistuse, mis umbes 1,5 meetrit kõrge.

„Medium C“ — kaalub 20,5 t., tanki pikkus 7,93 mtr., laius 2,72 mtr., kiirus 12 klm. tunnis. Tegewuse raioon umbes 120 klm. Läheb üle kaewikute, mis umbes 2,5 mtr. laiad. Pääseb üle wertikaaltakistuste, mis umbes 1,13 mtr. kõrgused. Warustatud 3 „Hotchkiss“ kuulipildujaga. Meeskond 3—4 meest. Kogu meeskond tankwäeosades on warustatud weel rewolwriga.

Suitsukaitse sünnitamiseks on kompaniis mõned tankid sellekohaste abinõudega warustatud. Niisugused tankid sõidawad lahingusse kas jao ehk rühma ees.

Kõrgematest kohtadest rääkimata, loewad inglased isegi rühmaülema kohta niiwõrd tähtsaks, et sinna ainult kaptenid määratakse, kes omandanud lahingutes suure wilumuse tankide tegewuse alal. Kogu tankwägede organisatsioon on inglastel nii läbi wiidud, kus kõik kuni wiimase peensuseni ette on nähtud.

Lõpuks mõni sõna waatlejatest. Inglise tank-bataljonis on ette nähtud 4 waatlejat-ohwitseri (üks bataljoni staabis ja iga kompanii juures üks). Nende ohwitseride tähtsus on niiwõrd suur, et neist waikides mööda ei wõi minna. Olen juba ennemalt tähendanud „Sõduri“ weergudel, kordan seda ka siin, et tankisid ei wõi lahingusse „hää õnne pääle“ saata, waid nende tuleb anda kindel ülesanne lõpuliku eesmärgiga. Niisuguse ülesande annab jalgwäe ülem, kelle käsutada on teatud tankide osa. Seda on aga tankwäeosa ülemale weel liig wähe, et tegewust alata. Ta peab enne seda selgusele jõudma, kuidas antud ülesandeid kõige paremini ja wäiksemate kaotustega täita. Kujutagem ette, et tankkompanii ülem sai käsu häwitada waenlase kindlustatud punktid a, b, c. Enne ülesande täitmisele asumist peab ta kindlasti teadma: a) kus asuwad mainitud punktid, b) missugune maastik neid ümbritseb, c) kuidas nad kaitstud (takistused — loomulikud ja kunstlikud; tulekaitse — suurtükid, kuuli-, miini-, pommipildujad, miiniwäljad jne.), d) kuidas nendest takistustest kergemini üle pääseda, e) kui palju tankisid kulub ära teatud punkti häwitamiseks, f) kust kaudu tankid peawad teatud punkti kallale tungima jne. Neid teateid wõib koguda ainult isik, kes tankide omandusi põhjalikult tunneb, nimelt ohwitser-tankist. Selleks peabki olema iga kompanii juures üks waatleja-ohwitser, keda kompanii ülem wõiks nõutawal korral tähendatud teadete kogumiseks wälja saata. Kui juba tankid oma tegewust on alanud, on waatlejal-ohwitseril palju tööd, mille korralik täitmine teatud määdul üldise lahingutegegewuse pääle mõjub.

J. Lutsar,

Tankid Prantsuse sõjawäes.

Tankide jagu on tankide wõitluse üksuseks. Teda ei wõi iialgi lõhkuda. Kuna temal warustuse ja paranduse elemendid puuduwad, ei wõi teda kauge maa pääle ega kauemaks ajaks kom-

panii juurest, kuhu ta kuulub, ära saata. Normaalselt määratakse ta jalgwäe bataljoni juure.

Prantsuse tankide kompanii on tankide taktiliseks üksuseks. Temasse kuuluwad kolm la-

hingu jagu, üks juhatus tank, üks raadio tank ja üks kaheksast tankist koosseiw eshelon, milles 3 warustuse tanki ja 5 wahetuse tanki (kokku 25 tanki, millest 15 lahingu tanki). Neid formatsioone wõib mitmel wiisil kombineerida, et rahuldada jalgwäe rügemendi nõudeid, kelle käsutusse tankide kompanii harilikult antakse. Tankide üksuste tegewus ulatuses on harilikult nõnda kindlustatud, et jaod alguses bataljonide wahetele ära jaotatakse, kes ise rügemendis üksteise taga seisawad.

Kergete tankide bataljon, kuhu kolm kompaniid kuuluwad, määratakse harilikult jalgwäe diwiisi juure. Kuid määrustik lisab juure, et tarwitada olewad wõitluse tagawarad, maapinna iseloom ja seisukord, pääletungimise wiis ja tingimised ei luba wäejuhatusel tankide üksusi kõigi jalgwäe üksuste juure määrata, seda enam et tankide määramine selle wäeliigi teatud üksuste juure nende üksuste wõitluswiisi (procédés de combat) tingimata muutmist kaasa ei too.

Tankide tegewus seisab selles, et nad jalgwäele waenlase kõrwalise kaitse kohtades teed murrawad ehk manöwerdades mõnele waenlase wastupaneku elemendile (näituseks kuulipilduja ehk mitu kuulipildujat) kallale tungiwad, oma soomuse kaitse all temale liginewad, lühikese maa päält lastes ta häwitawad ehk ligi minnes ta purustawad; õigesti juhitud tulega waenlase tagasitõmbamise ja täienduse saatmise wõimatuks teewad. Kuid jalgwägi ei wõi tankide juures oleku tõttu lahingus hooletuks jääda. Hoopis wastupidi, ta peab oma enese sõjariistu tarwitades samuti edasi püüdma, nagu ta seda teeks, kui ta üksi oleks. Tankid kõwendawad tema tegewust, kuid ei täida tema aset.

Määrustiku järele peab jalgwägi, kelle juure tankid määratud, omalt poolt, esiteks, waenlasega kokkupuutumisse astuma, maakohti luurama ja ära näitama wastupaneku kohad, kus tankide waheleastumine tarwilik, milliseid ülesandeid tankid ise waatlemise wõimaluste puudulikkuse tõttu täita ei saa; teiseks, kohe tankide jälgedes maa alla enese alla wõtma, sest muidu hakkaks waenlane, kes tankide läbiminekul waikseks jääb, pääle nende läbimineku uuesti tegutsema, panes jalgwäe seisma ja saades tankidele hädaohtrikuluks; kolmandaks, tankidele takistustest läbimineku kohti walmistama, kui tankid oma jõuga

neist üle ei saa, iseäranis pehme maa pääl ja halwa ilmaga.

Need tarwitamise tingimised nõuawad tankidelt ja jalgwäelt peensuseni kooskõlasse wiidud koostöötamist, mis selle läbi sündida wõib, et lahingus tankide üksus pääletungiwa wäeosa juhatusesele allub. Ka peawad jalgwäe ohwitserid tankide määrustikku täiesti tundma. Kähjuks asuwad tankide ja jalgwäe rügemendid kui mitte igakord, siis suuremalt osalt lahus garnisonides ja saawad wäga harwa wõimaluse koos manöwererida. On aga wäga tähtis, et jalgwägi õpiks tundma oma osa, mis tal lahingus täita tuleb, kui temal tankid abiks on.

Seda punkti peab iseäranis rõhutama, sest et tankid, keda tugewa mõju ja demoraliseeriwa üllatuse saawutamiseks ainult hulgawiisi peab tarwitama, praegu jalgwäele wäga hääks saatesõjariistaks on. Mäletatakse weel, missugune kaaluw osa tankidel Malmaisoni juures oli 23. oktoobril 1917 aastal, ja kui üllatawalt nad 18. juulil 1918 X armee pääletungimisel mõjusid, kes nii ütelda ilma suurtükitle ettewalmistusega Villers-Sotterets metsast wälja tuli, kuid kelle ees üle neljasaja tanki käis.

Suure sõja lõpul tarwitati inglise, prantsuse ja ameerika sõjawäes tanke korrapäraselt: jalgwägi nõudis ikka rohkem ja rohkem nende materjaalset ja moraalses toetust. Wiimased täiendused tanki juures on tema wäärtust ligidamaa wõitluses weelgi suurendanud. See riis, mis oma painduwuse ja tugewuse poolest wäljapaistetew, peaks üldiselt tarwitusele wõetama.

Tank ei ole muidugi kõikwõimuline abinõu, mida kõigi teiste asemele wõiks seada. Kerge wõimas suurtükiwägi (artillerie légère puissante), endise nimega kaewiksuurtükiwägi, mis nii liikuwat sõjas kui ka stabiilses sõjas kohane, jääb ikkagi tähtsaks ja kasulikuks. Nad on kaks otsekohest tuge jalgwäele ligidamaa wõitluses, üks ei kõrwalda teist, mõlemad ühinewad, mõlemad täiendawad üksteist. Tankil on waenlaseks tankiwastase suurtüki lõhkewad ja läbipuurowad pommid, kui niisugune suurtükk teda üles leiab ja kauge maa päält pihta laseb. Suurtükiwägi ja jalgwägi peab tanki selle hädaohu eest kaitsma. Nende mõlemate wäeliikide lahedane side oma wahel ja lennuwäega on wäga tarwilik.

Kindral de Lacroix järele.

Rahatrahwid meie sõjawäes distsiplinaar-karistusena.

Sõjawäelaste karistuste normeerimiseks distsiplinaar-korras ülemuse poolt vähemate üleastlikkude tegude eest on tarwitusel meil 1918 aasta sügisest saadik Wabariigi ajutise walitsuse poolt maksmapandud seadus rahwawäelaste karistamise korra kohta, mis mõned muudatused toob karistuste liikides, välja jättes nendest mõned weneaegsed.

1919 aasta sügisest saadik on laialiselt tarwitusel meie sõjawäes pääle eelnimetatud seaduses tähendatud karistuste weel üks karistuswiis. See on rahatrahw distsiplinaar-karistusena. Jättes kõrwale küsimuse, kas rahatrahw distsiplinaar-karistusena oma otstarwetele ja ülesannetele wastab, tahan peatuda rahatrahwide, kui karistuse seaduslikkuse juures.

Rahatrahwi määramise kord distsiplinaar-karistusena on tarwitusele wõetud sõjawägede ülemjuhataja päewakäsu nr. 600 põhjal 1919 aasta 23. septembrist. Nimetatud päewakäsu järele wõib sõjawäelasi trahwida distsiplinaar-korras vähemate üleastlikkude tegude eest rahatrahwiga kuni poole kuu palgani.

Distsiplinaar-määrustiku § 116 järele on sõjawäes rahatrahwide päälepanek distsiplinaar-korras vähemate üleastlikkude tegude eest kee-

latud. Nimetatud raamat ei ole mitte harilik sõjawäes tarwitusel olew määrustik, mida väljaspool harilikku seadusandlikku korda maksma wõib panna, wõi mida osaliselt ja täiesti ära wõib muuta, waid ta on tuntud Wene seadustekogu XXIII raamatuna, mille muutmise wastawa seadusandliku wõimu piirkonda kuulub. Nimetatud seadus on ka meil maksma pandud nende muudatustega, mis wastu wõetud ajutise walitsuse poolt 1918 aastal distsiplinaar-karistuste määramisel ülemuse kaudu ja täies ulatuses selle seaduse käsitamisel sõjawäekohtute poolt. Nõnda on maksew ka XXIII raamatu § 116, mis seni seadusandlikul teel ära muutmata. Et ülemjuhatajal wõim puudub maksmaid seadusi muuta ja määrus rahatrahwide päälepaneku kohta diametraalselt „Distsipl. määrustiku“ § 116 wastu käib, siis tuleb see määrus mitteseaduslikuks lugeda ja tühlasi mitteseaduslikuks lugeda meil tarwitusel olew rahaliste karistuste süsteem.

Rahatrahwide sisseseadmine oleks wõinud sündida ainult harilikus seadusandlikus korras, tähendab kas Maapäewa, Asutawa Kogu wõi Wabariigi Walitsuse poolt Eesti Wabariigi walitsemise ajutise korra § 12-a põhjal, wõi Riigikogu kaudu.

L. Wahter.

Üleskutse.

Kindral Laidoneri nimelise inwaliidide kapitaali komitee otsustas Eesti wabadussõja inwaliididele ja selles sõjas langenud sõjawäelaste waestelastele käesolewa aasta suwistepühadeks ühekordset abiraha välja jagada.

Abiraha saadetakse välja kõigile neile inwaliididele ja langenud sõjawäelaste waestelastele, kes wiimasel detsembrikuu abiraha väljajagamisel abiraha said, ilma et neil komiteele palwet tuleks awaldada.

Palwetega komiteele, abiraha määramise asjus, tuleb kuni 5. maini s. a. esineda.

1) Neil detsembrikuu abiraha saajatel, kes pääle abiraha saamist oma elukohta on muutnud, ära tähendades praegust täielikku aadressi.

2) Pääle abiraha saamist ärasurnud inwaliidide waestelaste hooldajatel — palwele juure lisades surmatunnistust ja tunnistust perekonna seisuga kohta.

3) Kõigil neil inwaliididel, kellel ajutise tööjõu kaotuse tõttu pääle wiimase abiraha määra-

mist arstlise komisjoni poolt uus järelewaatus on olnud, juure lisades wiimase arstlise komisjoni akti kinnitatud ärakirja.

4) Neil inwaliididel ja langenute waestelaste hooldajatel, kellele komitee möödunud aasta detsembrikuul, nende waranduslist seisukorda ja sissetulekuid arwesse wõttes, abiraha ei määratud, kui nende warandusline seisukord ja sissetulekud wahepääl on muutunud. Palwele tuleb juure lisada wastawa ametasutuse tunnistus, milles täpelt ära tähendatud olgu inwaliidi kui ka perekonna liigete kinnis- ja wallaswara seis (hinnatud markades), sissetulekud kuus riiklisest pensionist, teenistusest, warandustest, maa- ja majapidamisest j. n. e., ja ametasutuse arwamine äraelamise wõimaluste kohta (kas puudulikud, rahuldawad, hääd jne.).

5) Neil wabadussõja inwaliididel ja sõjas langenute waestelaste hooldajatel, kes weel komiteelt abiraha saanud ei ole, kuid seda soowivad saada. Palwele tuleb juure lisada p. 4 tähenda-

tud tunnistus warandulise seisukorra ja sissetulekute kohta ja kinnitatud ärakiri inwaliidsuse aktist ehk sõjas langenu surmatunnistusest.

Eksiarwamiste ärahoidmiseks juhib komitee tähelepanu selle pääle, et komitee põhimäärus wõimaldab abiandmist ainult puudustkannatajatele Eesti wabadussõja inwaliididele ja selles sõjas langenud sõjawäelaste waestelastele. Kõigile muudele, nii kui langenute wanematele, leskedele j. n. e., ei ole wõimalik komiteel toetust määrata.

Pääle selle otsustas komitee puudustkannatajatele Eesti wabadussõja inwaliididele, kes rawitsust waiawad, Haapsalus asuwas kindral La doneri nimelises sanatooriumis maksuta rawitsust wõimaldada.

Inwaliididel, kes nimetatud sanatooriumi eel- tulewal hooajal rawitsusele soowiwad minna, tuleb isiklikult, kõiki inwaliidsust tõendawaid do-

kumente kaasa wõttes, sõjawäe terwishoiu walit- suse poolt selleks määratud arstlisse komisjoni ilmuda.

Arstliste komisjonide istangud on:

- 1) Tallinna sõjawäe haigemajas 18. ja 25. ap- rillil, 2. ja 9. mail s. a. kell 11 hom.
- 2) Tartus, 2. diwiisi laatsaretis 17. ja 24. ap- rillil ning 8. mail s. a. k 11 hom.
- 3) Narwas, 1. diwiisi laatsaretis 2. ja 16. mail kell 11 hom.
- 4) Walgas, 3. üksiku jalgwäe bataljoni ambu- lantsis 17. ja 24. apr. ja 8. mail s. a. kell 11 hom.
- 5) Pärnus, 6. jalgwäe rügemendi ambulantsis 21. aprillil ja 12. mail s. a. kell 11 hom.

Komitee esimees siseminister Einbund.
Komitee asjaajaja J. Sooman.

Mõndasugust.

Prantslaste uus lennukiiruse rekord. 15. weebruaril käesolewal aastal seadsid prantslased uue üleilmise lennukiiruse rekordi üles. Lendur Sadi-Lecointe saawu- tas Nieuport-Delage'i aparaadil, mis Hispano-Suiza 350—400 HP jõulise mootoriga warustatud, kiiruse 375 km. tunnis. Eelmine rekord, 358 km. tunnis, oli kindral Mitchell'i poolt 18. oktoobril 1922 a. üles seatud. (L'Aéronautique).

Tsheho-Slowakkia. Harilikkude püsside asemel wa- rustatakse jalgwägi prantsusesüsteemiliste automaat- püssidega, mis minutis 600 pauku wõiwad anda ja mis ratsarügementides juba tarwitusele wõetud. Jalgwäe ohwitseride jaoks seatakse jälle mõök sisse. Selleks töötatakse austria mõök prantsuse mustri järgi ümber. Ka uus paraadi worm wõetakse tarwitusele. (Militär-Wochenblatt).

Türgimaa. Rahwuslik sõjawägi seisab praegu koos 4 armeest, 9 diwiiside grupist, 25 jalgwäe, 6 tagawara ja 6 ratsa diwiisist. Wäe üldine suurus on 200.000 meest. Mudania kokkuleppe järele tohib Türgimaal Euroopas ainult 8000 meest sandarmiwäge olla. Pääle irreguläär- sete wäeosade, nagu sultani kaitsewägi, asub Konstanti- noopolis weel 5000 pioneeri. (Temps).

Ühendatud Riigid. „Militär-Wochenblatt'i“ teadete järele olla Court of Appeals (Appellatsiooni kohus) „Lu- sitaania“ põhjalaskmise sõjategewuse seadusepäraseks aktiks tunnistanud. Kohus on laewal laskewarustuse wedamist kinnitanud.

Austria. Austria sõjaministeerium andis luba poliiti- listest koosolekutest ja demonratsioonidest wormi kan- des osa wõtta. Ühtlasi seati kaitsewäes sunduslik ter- witamise kohustus sisse. (Militär-Wochenblatt).

Wastutaw toimetaja: Kindralstaabi kolonel N. Reek
Wäljaandja: Kindralstaabi Walitsus.

Sõjawäe Majandusühisuse

Järjekorraline pääkoosolek

peetakse ära 29. aprillil 1923 a. kell 11 päewal Wabariigi ohwitseride keskkogu kasino ruumides (Tallinn, Raatuse pl. nr. 14), millest ühisuse liik- mete wolinikke palutakse osa wõtma ilmuda.

Päewakorras:

- 1) Pääkoosoleku juhatus walmine.
- 2) Juhatus aruanne ühisuse tegewuse kohta käesolewa äriaasta esimesel poolel (informat- siooni mõttes).
- 3) Põhikirja muutmine.
- 4) 1923./24. äriaasta eelarwe läbiwaatamine ja kinnitamine.
- 5) Jookswad küsimused.

Märkus: Kui ülewal tähendatud koosoleku täht- ajaks ei peaks põhikirja § 44 nõutaw arw (s. o. wä- hemalt 25) wolinikke ilmuma, siis saab järgmine koosolek samal päewal kell 11¹/₃ samades ruumides ära pee- tud, missugune kokkutulnud wolinikkude arwu pääle waatamata otsusewõimuline on.

Juhatus.

Sõjawäe trükikoda.